

KATEHEZA PAPE BENEDIKTA XVI.

NA OPĆOJ AUDIJENCIJI

Srijeda, 3. prosinca 2008.

Sv. Pavao o istočnome grijehu

Draga braćo i sestre!

U današnjoj katehezi zadržat ćemo se na odnosima između Adama i Krista, koje je sv. Pavao zacrtao u glasovitom odlomku Poslanice Rimljanima (5, 12-21), u kojima daje Crkvi bitne obrise nauka o istočnome grijehu. Zapravo, već je u Prvoj poslanici Korinćanima Pavao usporedio praroditelja i Krista: "Jer kao što u Adamu svi umiru, tako će u Kristu svi biti oživljeni... Prvi čovjek, Adam, postade živa duša, posljednji Adam – duh životvorni" (1 Kor 15, 22. 45). U Rim 5, 12-21 usporedba između Krista i Adama je bolje razložena i kaže više. Pavao prolazi poviješću spasenja od Adama do Zakona te od Zakona do Krista. U središtu toga prizora nije toliko Adam s posljedicama koje je grijeh imao po čovječanstvo, nego više Krist s milošću koja je, po njemu, obilato na čovječanstvo izlivena. Ponavljanjem riječi "toliko više" (u hrv. prijevodu Duda-Fučak to se značenje zapravo prenosi pomoću izraza "mnogo obilatije", "mnogo će više", op. prev.) kad se govori o Kristu, on ističe kako dar u njemu primljen daleko nadilazi Adamov grijeh i posljedice koje je on prouzročio po čovječanstvo, tako da Pavao može doći do zaključka: "Ali gdje se umnožio grijeh, nadmoćno izobilova milost" (Rim 5, 20). Stoga usporedba koju Pavao uspostavlja između Adama i Krista jasno ističe inferiornost prvoga u odnosu na premoć drugoga.

S druge strane, Pavao spominje Adamov grijeh upravo zato da bi ukazao na neizmjeran dar milosti u Kristu. Moglo bi se reći kako se ne bi, da nije želio ukazati na središnje mjesto milosti, zadržavao govoreći o grijehu koji "po jednom čovjeku uđe u svijet, i po grijehu smrt" (Rim 5, 12). Stoga, ako je u vjeri Crkve sazrela svijest za dogmu o istočnome grijehu, onda je to zato što je ona povezana s drugom dogmom, onom o spasenju i slobodi u Kristu. Posljedica toga jest da ne bismo nikada smjeli izdvojeno govoriti o Adamovu grijehu i o grijehu čovječanstva, a da ih ne shvaćamo u svjetlu opravdanja u Kristu. U suprotnome, dovodimo se u opasnost da upadnemo u iste poteškoće koje su pratile teški put sv. Augustina u traženju Istine. U početku je čitao Pismo te mu se činilo, već na prvim stranicama, da malo vrijedi u odnosu na filozofske traktate koji su ga odgajali. Kad se obratio, uzeo je u ruke knjige Staroga i Novoga zavjeta i stekao je posve nov dojam. O tome nam je ostavio stranice od neprocjenjive vrijednosti

u svojim Ispovijestima. Glasovit je odlomak u kojemu izvještava o toj unutarnjoj promjeni: "Tako se vratih na mjesto gdje je sjedio Alpije i gdje sam ostavio Apostolovu knjigu kad sam ustao. Uzeo sam je, otvorio i pročitao, šutke, prvi redak na koji mi bijahu pale oči. Pisalo je: Ne u pijankama i pijančevanjima, ne u priležništvima i razvratnostima, ne u svađi i ljubomori, nego zaodjenite se Gospodinom Isusom Kristom i... ne pogodujte požudama (Rim 13, 13-14). Ne htjedoh dalje čitati, niti mi je trebalo. Uistinu, čim pročitah tu rečenicu, u srce mi uđe svjetlost, gotovo sigurnost, i raspre se sve tmine sumnje" (VIII, 12, 19).

Druga zabuna, danas vrlo raširena zbog različitih evolucionističkih teorija o početku ljudske vrste, odnosi se na obezvrjeđivanje Adamova grijeha, svedenog na puki mit kojega bi se bilo dobro osloboditi. Zapravo, židovska literatura u Pavlovo doba često se bavila trima prvim poglavljima Knjige Postanka, ne da bi istraživala početke svijeta, nego vlastitu sadašnjost te pronašla tumačenja za negativne aspekte ljudskoga i političkoga stanja. Prvu struju, koju ćemo nazvati "fatalističkom", predstavlja pisac apokrifa Četvrta knjiga o Ezdri: "Zbog svog je zlog srca Adam, prvi čovjek, sagriješio - i bi pobijeden, on i oni što su od njega rođeni" (3, 20-26). Prema tome, sadašnje je ljudsko bivstvovanje nesretno zbog Adama i njegovoga grijeha: on je odgovoran za stanje u koje je upalo čovječanstvo. Na drugoj je strani pisac apokrifa Druge knjige Baruhove: "Nije dakle uzrok Adam, osim za sebe samoga. Svi mi, svaki od nas postao je Adam samome sebi" (54, 15-19). Ta druga perspektiva otvorena je za odgovornost svake ljudske osobe: svatko je graditelj svoje povijesti. Ako dakle ta dvojica autora prilaze Adamu na različite načine, onda je to zato što s jedne strane žele objasniti ljudsku sudbinu koja je pritisnuta grijehom, a s druge slobodu svakoga čovjeka dok čini grijeh. Rekli bismo da su opće ljudsko stanje i stanje pojedinca međusobno duboko povezani.

Istim se pitanjima Pavao bavio u prvim poglavljima Poslanice Rimljanima, koji prethode odlomku Rim 5, 12-21. S jedne strane Apostol pokazuje da su "svi sagriješili i potrebna im je slava Božja" (Rim 3, 23), a s druge da je "po jednome čovjeku ušao u svijet grijeh" (Rim 5, 12). Kao što se vidi, Pavao je bio svjestan obaju tumačenja unutar kojih su se kretali pisci njegovoga vremena, kako onoga koje se odnosi na katastrofalni Adamov učinak tako i onog drugog, pozornog na moralnu odgovornost pojedinih ljudskih bića. No, Apostol ne razrješuje konflikt opredjeljujući se za jedno ili za drugo stajalište, nego tako što se utječe milosnome opravdanju u Kristu: "Opravdani dakle vjerom, u miru smo s Bogom" (Rim 5, 1). Jedino Krist, novi Adam, oslobađa čovječanstvo od grijeha smrti, darivajući nam milost opravdanja.

U toj je perspektivi razumljivo da krštenje, na koje Pavao upućuje u Rim 6, 1-14, osim što oslobađa od istočnoga Adamova grijeha koji prati svaku ljudsku osobu, ujedno uvodi u novi odnos s Bogom, čineći da stvorenje bude sin: "Krštenjem smo dakle zajedno s njime ukopani u smrt da kao što Krist slavom Očevom bi uskrišen od mrtvih i mi tako hodimo u novosti života" (Rim 6, 4). Dioništvu u

Kristovu križu uvodi u posve novi život u odnosu na život staroga čovjeka, u život koji je plod Duha što je izliven u naša srca (usp. Rim 5, 5). Tako se oslobođenje od Adamova i od svakoga drugoga grijeha preobražava u osobnu slobodu za služenje Gospodinu u braći. Iz tog novog života proizlazi velika odgovornost vjernika prema onima koji nisu u Kristu. Zato će se Pavao ponovno vratiti na prve stranice Knjige Postanka, kako bi istaknuo da je "stvorenje uistinu podvrgnuto ispraznosti – ne svojom voljom, nego zbog onoga koji ga podvrgnu – ali u nadi. Jer i stvorenje će se osloboditi robovanja pokvarljivosti da sudjeluje u slobodi i slavi djece Božje" (Rim 8, 19-20).

Dar milosti, primljen u Kristu, stavlja vjernike u novo stanje, da preuzmu na sebe jauke čovječanstva i svega stvorenja, kako bi njihovo iščekivanje usmjerili prema konačnom ostvarenju one nade u kojoj smo spašeni. Toj sam nadi, koja se rađa iz Kristove ljubavi i vjere u njega, posvetio encikliku *Spe salvi* ("U nadi spašeni"), pozabavivši se stranicama Poslanice Rimljanima: vjernici ne polažu svoju nadu u neizrečeno ili u nepredvidljivo, nego u Krista, "nadu slave" (Kol 1, 27). Upravo su svjedocima te nade postali veliki mučenici vjere. Nada u Krista ne razočarava jer ne dolazi od nas samih, nego iz Božje ljubavi koja je obilato razlivena u našim srcima, po Duhu koji nam je dan (usp. Rim 5, 5). Unatoč patnjama koje proživljavamo u sadašnjem životu, možemo na sebe preuzeti jauke čovječanstva i stvorenja kako bismo s Pavlom posvjedočili da je Krist više od našega života: on je za nas naprosto "život", koji u konačnici potpuno obeskrjepljuje žalac smrti (usp. 1 Kor 15, 56), kojemu su sada podložna sva Adamova djeca.